

6

Vragenuur

Vragen van het lid Schouten aan de minister voor Immigratie, Integratie en Asiel over het bericht dat het Nibud zijn zorg uit over het leengedrag van studenten.

Mevrouw **Schouten** (ChristenUnie):

Voorzitter. Afgelopen week kwam het Nibud met een onderzoek over het leengedrag van studenten. De resultaten daarvan zijn zorgelijk: studenten zijn niet goed op de hoogte van de leenvoorwaarden van DUO, de helft van de studenten weet niet dat er meteen rente over de lening wordt opgebouwd en 120.000 studenten laten honderden euro's per jaar liggen doordat ze geen zorgtoeslag hebben aangevraagd.

Vorig jaar al heeft de ChristenUnie-fractie aandacht gevraagd voor de problematische studieschulden. We hebben via een motie gevraagd om met gerichte voorstellen te komen om ervoor te zorgen dat studenten zich niet in grote schulden steken. Alle financiële instellingen moeten duidelijk aangeven dat geld lenen geld kost. Bij kredietverstrekker DUO ontbreekt een duidelijke waarschuwing. Sterker nog, het is heel eenvoudig om een extra lening aan te vragen zonder dat daarbij heel duidelijk wordt gemaakt wat de gevolgen kunnen zijn. Het demissionaire kabinet heeft bovendien het plan om de basisbeurs in de masterfase af te schaffen. Dat betekent dat studenten ook nog eens hun gehele master zelf moeten betalen. Dat is een extra lening van ongeveer € 3000 per jaar. De ChristenUnie wil de basisbeurs wel behouden om het hoger onderwijs toegankelijk te houden, maar ook om de nu al stijgende studieschulden niet groter te laten worden. Volgens het Nibud is de gemiddelde schuld per student nu ongeveer € 17.500. De studieschuldteiler van ISO staat inmiddels al op 5,9 mld.

Wat gaat de staatssecretaris doen om te voorkomen dat studenten steeds meer excessieve schulden krijgen? Met welke gerichte voorstellen, waarom ook al is gevraagd in de motie-Slob/Sap, wil hij komen? Hoe gaat hij de informatievoorziening aan de studenten verbeteren, zodat ze bijvoorbeeld ook weten dat ze recht hebben op zorgtoeslag?

Staatssecretaris **Zijlstra**:

Voorzitter. Het Nibud is gekomen met een duidelijke analyse. Die is niet heel erg veroordelend over het feit dat studenten lenen, maar er worden wel zorgpunten uitgesproken. Mevrouw Schouten heeft die duidelijk aangegeven. We doen al heel veel, ook naar aanleiding van de vorig jaar ingediende motie-Slob/Sap. Mevrouw Schouten geeft aan dat er geen waarschuwing staat op de DUO-site. Die is er wel. Als men op de DUO-site komt, is ongeveer het eerste wat men tegenkomt, midden op de startpagina, de vraag: Hoe duur is lenen? De al eerder door de Kamer gevraagde waarschuwing, een pop-upschermbanner als je een lening wilt aangaan of wilt verhogen, is in ontwikkeling en komt binnenkort af; een waarschuwing à la "pas op, geld lenen kost geld". Op verschillende plekken staat op de website: lenen mag, terugbetalen moet. Er is een

rekenhulp op de nieuwe site waarmee je kunt uitrekenen hoe hoog je lening is, wat je moet terugbetalen en wat de rentepercentages zijn. Er is een app voor smartphones die veel wordt gebruikt. Wij sturen elk jaar een document naar de studenten waarin precies staat aangegeven wat hun situatie is. In augustus van dit jaar komt er nog een nieuwe applicatie, geheten Weet wat je besteedt. Hierin staat precies aangegeven wat je geleend hebt en welke mogelijkheden er zijn. Hierin zal ook – dit is overigens niet per 1 augustus het geval, want dit duurt wat langer om te ontwikkelen – een waarschuwing naar voren komen in de trant van "let op, het is nu tijd om belasting terug te vragen"; dat soort zaken. Eerlijk gezegd bereiken wij daarmee ook wel de grens van wat de overheid kan doen. Immers, uiteindelijk mag je zeker van studenten in het hoger onderwijs verwachten dat zij op de hoogte zijn van het feit dat je een zorgtoeslag kunt aanvragen, dat je belasting kunt terugvragen. Met al deze applicaties denk ik dat de overheid heeft gedaan wat ze kan doen.

Mevrouw **Schouten** (ChristenUnie):

De staatssecretaris stelt dat heel duidelijk is wat je kunt lenen en dat dit ook geld kost. Ik heb zo-even het formulier van de website gedownload. Overigens kreeg ik geen pop-upschermbanner met de mededeling dat geld lenen geld kost. Maar goed, ik zal dit nog een keer controleren. Bij 6.4 staat: als je wilt lenen, hoeveel wil je dan lenen? Volgens staat er: maximaal. Je hoeft alleen maar het hokje maximaal aan te vinken. Daaronder staat: minder, namelijk ... Bij de optie "maximaal" staat niet eens wat het maximale bedrag is. Kortom, het wordt studenten wel erg gemakkelijk gemaakt om alleen door een vinkje te zetten ervoor te zorgen dat ze maximaal kunnen lenen. Eigenlijk kun je met een aantal muisklikken ervoor zorgen dat je een lening krijgt waarvan je niet helemaal weet hoeveel die bedraagt – dat staat er immers niet bij, dat moet je extra opzoeken – en ook niet wat de consequenties zijn van terugbetaling, rente en dat soort zaken. Ik wil de staatssecretaris nogmaals vragen of hij op dit punt wil zorgen voor verduidelijking. Zorg ervoor dat op dat formulier staat wat het maximale bedrag is. Als je deze optie aanvinkt, moet meteen duidelijk zijn wat een aflossingsschema kost, welke rente je daarbij betaalt. Ook moet DUO kijken welke schulden studenten nog meer hebben. Op dit moment hoeft DUO niet te kijken of studenten elders schulden aangaan, terwijl dat voor heel veel kredietverstrekkers wel geldt. Je verlaagt op deze manier de drempel om leningen aan te gaan enorm, met alle consequenties van dien. Wil de staatssecretaris naar dit formulier kijken? Gaat hij ervoor zorgen dat DUO controleert of studenten nog andere excessieve schulden hebben waardoor zij nog verder in de problemen komen?

Staatssecretaris **Zijlstra**:

Over het pop-upschermbanner gaf ik aan dat het binnenkort komt. Ik zei niet dat het er al is. Wat het formulier betreft, zeg ik mevrouw Schouten graag toe dat "maximaal" verduidelijkt moet worden. Dat is de laatste informatie die wij nog niet gegeven hebben. Men moet inderdaad weten welk bedrag daarmee gemoeid is. Wat het kunnen lenen en het kijken naar andere leenmogelijkheden voor studenten betreft: wij hebben duidelijk de lijn gekozen dat lenen voor een studie de beste investering is die gedaan kan worden. Het CPB heeft onlangs een rapport uitgebracht waaruit blijkt dat er nog ruimte is voor een toename van private bijdragen door de gebruikers van studies. Vanuit

Zijlstra

dat oogpunt vindt het kabinet het niet nodig om een hele exercitie uit te voeren om voor elke individuele student vast te leggen wat hij of zij elders nog aan leningen heeft. Want, nogmaals, een lening voor je studie is de beste investering die je in jezelf kunt doen.

Mevrouw Schouten (ChristenUnie):

De overheid kan zichzelf heel veel geld besparen. Nu al komen studenten tijdens of na hun studie in de schuldhulpverlening terecht als hun schulden erg zijn toegenomen. Er zijn voorbeelden van studenten die hulp hebben gezocht, maar daarbij in de problemen kwamen doordat zij geen aflossingscapaciteit hebben en daardoor geen schuldhulptraject in konden gaan. Tijdens en na hun studie hangt die schuld als een molensteen om hun nek. De minister van Sociale Zaken zit hier. Zou de staatssecretaris van Onderwijs alvast willen bekijken of er mogelijkheden zijn voor studenten met een excessieve schuld? Kan er een soort faciliteit komen als zij heel graag wat willen doen aan hun schuld, ook tijdens hun studie, zonder daarvoor direct een aflossingscapaciteit in te zetten? Daardoor kunnen zij veel beter hun budget beheren.

Staatssecretaris Zijlstra:

Wij hebben niet voor niets een sociaal leningstelsel. Dat houdt in dat terugbetaling naar draagkracht plaatsvindt. Als je onvoldoende draagkracht hebt, betaal je niet terug. Als je na vijftien jaar – dit is volgens de huidige wetgeving – je volledige studieschuld nog niet hebt afbetaald, vervalt het restantbedrag. Daarmee is naar onze mening voldoende zekerheid ingebouwd om ervoor te zorgen dat een lening niet een dermate groot beslag legt op het toekomstige leven van een student dat deze een grote molensteen wordt. Dat vinden wij een goede zaak. Ik wijs er nogmaals op dat slechts 38% van de studenten een lening heeft. We moeten dus ook niet het beeld schetsen dat elke student enorme leningen heeft. Dat heb ik mevrouw Schouten ook niet horen zeggen, maar dat lees ik wel af en toe terug. Ook die nuance moeten we blijven zien. Een lening is een investering in de eigen toekomst van de student en die betaalt zich voor bijna iedereen terug. Als dit niet gebeurt, vervalt na vijftien jaar de restantschuld.

De heer Jasper van Dijk (SP):

De schulden van de studenten worden steeds hoger. De gemiddelde studieschuld bedraagt € 17.000. Dat is niet mis. Als je voorstander bent van een kenniseconomie, moet je ervoor zorgen dat de schulden lager worden, zodat studeren toegankelijk is. Een van de manieren waarop je dat kunt regelen, is door de langstudeerdersboete weg te nemen. Ik was geen voorstander van het kabinet waar staatssecretaris Zijlstra in zit en ook niet van het Catshuisakkoord. In dit Catshuisakkoord stond echter wel dat hij de langstudeerdersboete zou schrappen. Dat is hartstikke goed. Helaas is dit besluit in het Kunduzakkoord weer veranderd. Wat was de overweging om de langstudeerdersboete bij het Catshuisakkoord te schrappen? Waarom doet de staatssecretaris dit niet alsnog? Daar zouden heel veel studenten heel blij van worden.

Staatssecretaris Zijlstra:

Het is een langstudeerdersmaatregel en geen langstudeerdersboete. Het Catshuisakkoord bleek op het allerlaatste moment geen akkoord, doordat een van de partijen die aan tafel zaten ervandoor ging. Dus is het voor mij geen beleid om de langstudeerdersmaatregel af te schaf-

fen. Het lijkt mij ook niet op zijn plaats dat ik als demissionair staatssecretaris beleidsmatige uitspraken zou doen. Ik kan de heer Van Dijk alleen wijzen op het CPB-rapport dat onlangs is uitgekomen. Dit rapport geeft helder aan welke ruimte er nog is voor private bijdragen in het hoger onderwijs. Ik denk dat het Catshuisakkoord daarop heeft gezinspeeld.

De heer Biskop (CDA):

De staatssecretaris geeft net aan dat 38% van de studenten een lening heeft. Voorziet de staatssecretaris, gelet op de omstandigheden, een toename van dat percentage? Is hij bereid om meer aandacht te besteden aan voorlichting als deze groep studenten toeneemt?

Staatssecretaris Zijlstra:

Dit is eigenlijk wat vorig jaar in de motie van de heer Slob en mevrouw Sap stond. Daarom hebben wij een aantal maatregelen genomen, zoals het pop-upschermb, de studieleningmonitor en de acties van Weet Wat Je Besteedt. Op die manier krijgen studenten inzicht in de gevolgen van lenen. Er is echter ook een verantwoordelijkheid voor studenten zelf. We kunnen hen niet tot op de millimeter bemoederen. Ze moeten ook zelf doorhebben dat je geen vakantie of een televisie kunt betalen van een studielening. Als de overheid dat besef moet bijbrengen, gaat zij te ver. Ik geloof dat wij, met alles wat wij in gang hebben gezet, als overheid de grens hebben bereikt van wat wij kunnen doen als overheid.

De voorzitter:

Ik dacht alleen dat het Vadertje Staat was. U hebt het over "moedertje".

Staatssecretaris Zijlstra:

Dat zeg ik speciaal voor u, voorzitter.

De heer Biskop (CDA):

De vraag was of de staatssecretaris ook een toename van het percentage leners ziet.

De voorzitter:

Maar u had het woord niet, mijnheer Biskop.

Staatssecretaris Zijlstra:

Voorzitter. Wij voorzien geen enorme expansie van het aantal leningen door de huidige situatie. De toekomst zal het echter moeten uitwijzen.

De voorzitter:

Dank u wel. Wij komen nu toe aan de laatste vraag.